

ROLUL EDUCAȚIEI ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII (DIN PERSPECTIVA PERCEPERII PICTURII MURALE)

THE ROLE OF EDUCATION IN PERSONALITY DEVELOPMENT (FROM THE PERSPECTIVE OF PERCEPTION OF MURAL PAINTING)

ION JABINSCHI,

lector universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,
doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă

CZU 75.052:37

75:159.937.22

Societatea contemporană este marcată de interacțiunea activă a tehnicii, științei și artei, care sunt puse în serviciul civilizației, demonstrând că creația depinde, în cea mai mare măsură, de educație. Pentru a face față cerințelor, este necesar să educăm generații de profesioniști, care să posede o percepție vizuală dezvoltată, un înalt potențial creativ, o cultură bogată etc.

Comunicarea prezentă evidențiază perceperea vizuală la studenți printr-o metodologie bazată pe principiile monumentale, stabilește repere conceptuale, formulează criteriile, indicatorii, descriptorii și valorile percepției vizuale artistice. Totodată, stabilește aspectele evoluției percepției vizuale din punct de vedere psihologic, metodologic și artistic, în vederea percepției picturii murale.

Cuvinte-cheie: educație, dezvoltare a personalității, percepție vizuală, pictură murală

Contemporary society is marked by active interaction between technology, science and art, which are put at the service of civilization, demonstrating that the expression of creativity depends mostly on education. To meet these requirements, it is necessary to educate professionals with a developed visual perception, high creative potential and rich culture.

This paper is meant to highlight the students' visual perception through a methodology based on monumental principles, to set conceptual references, to formulate the criteria, indicators, descriptors and values of artistic visual perception, to establish the evolution aspects of visual perception from the psychological, methodological and artistic point of view, regarding the perception of the mural painting.

Keywords: education, personality development, visual perception, mural painting

Educația prin artă reprezintă o valoare supremă a existenței umane, deoarece este o întrebare adresată inimii, ce reflectă aspirațiile sufletești și spirituale. În toate perioadele de dezvoltare arta a avut și mai are un caracter subiectiv, căci a exprimat și exprimă viziunea subiectivă a creatorului, care aduce ceva nou în artă, o imensă bogăție de subiecte și o mare varietate a reprezentării artistice care n-a existat până la el.

O operă de artă în stadiul creării aspiră la perfecțiune, ea se va evidenția prin organizarea plastică, dar, în același timp, și ca o manifestare a ființei. Pe măsură ce devine desăvârșită în ceea ce constituie realitatea ei independentă și autonomă, ea devine tot mai solidară cu artistul ce o creează și o distribuie societății, mediului înconjurător, dar și eternității, în noua ei existență. Ea este o perpetuă mărturie a autorului, nu o simplă imitare sau copiere a naturii [1, p. 219].

Arta este un proces complex de perfecționare și autoperfecționare, și nu de imitare, precum s-au exprimat unii filosofi. De la artă, înainte de toate, se cere ca ea să prezinte invizibilul, pe care artistul cu har și imaginație bogată îl transpune în opera de artă prin limbaj plastic, tehnici și tehnologii ale picturii murale. Un artist muralist trebuie să fie un profesionist cu o percepție vizuală fină, cu un înalt potențial creativ, cu o cunoaștere bogată a culturii și a principiului educațional pozitiv.

Profesorul universitar Vlad Pâslaru menționează în *Principiul libertății în educație* că: educația este o schimbare orientată la un ideal uman, ideal educațional, sistem de obiective educaționale. Educația este întemeiată epistemologic, teoretic și praxiologic de *principiul pozitiv al educației*. Ea poate fi făcută instituțional, formal, și non-formal, de persoane și grupuri sociale neinstituționalizate. Spațiul educațional este nelimitat în sensul că educația oamenilor se poate face oriunde, în orice loc, acesta fiind un spațiu educațional organizat. Cadrul natural, neorganizat prin activitate umană este, de asemenea, un spațiu educațional, această calitate fiind obținută prin raportarea subiectivă a omului față de natură, deci, prin activitate spirituală. În ambele cazuri, spațiul educațional este „îndumnezeit prin locuire” de către ființa umană, cum afirmă M. Heidegger [2, p. 54-55].

Fără cunoașterea operelor universale plastice nu ne putem imagina „formarea individului” și nici procesul de „educație plastică școlară sau universitară”. Deci, să nu existe oare în educația vizuală loc pentru a medita, a pătrunde în esența lucrurilor și a le da o valoare, ca să luăm o atitudine? – pune întrebarea doctorul în pedagogie și în arte Maia Robu, afirmând că noțiunea de „frumusețe”, aplicată fără discernământ, reprezintă un fals, o dogmă și e superficială. Ea este deseori învelișul exterior al lucrurilor și camuflează sensul absolut invers. Faimoasa frază „frumusețea va salva lumea”, citată patetic și frecvent în toate mediile educaționale devine kitsch, dacă ne referim la contextul artelor vizuale și la misiunea educației artistice plastice [3].

Perceperea picturii murale este foarte importantă în educația și dezvoltarea personalității studenților de la Facultatea de Arte Plastice, în particular, a celor ce studiază pictura murală, prin strategii și metodologii bazate pe principiile monumentale, stabilirea reperelor conceptuale, formularea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor și valorilor percepției vizuale artistice, stabilirea aspectelor evoluției percepției vizuale, din punct de vedere psihologic, metodologic și artistic.

Model de strategie ar putea servi schimbarea mentalității. Se știe că orice schimbare a mentalității are loc efectiv și global prin îmbunătățirea educației, care depinde, în mare măsură, de dezvoltarea economică, politică, socială etc.

În opinia prof. univ. dr. Sorin Cristea, *educația* reprezintă obiectul de studiu al pedagogiei. Conceptul pedagogic de educație urmărește cunoașterea științifică, la un grad înalt de generalizare și abstractizare, a unei realități psihosociale cu o mare arie de extindere în timp și spațiu și de desfășurare complexă și contradictorie la nivel de sistem și de proces [4, p. 143], menționând că elaborarea conceptului de educație pune numeroase probleme de ordin metodologic și praxiologic, dat fiind că realitatea psihosocială reflectată, a cărei cunoaștere profundă depinde de stadiul atins în cercetarea științifică de specialitate, este complexă [4, p. 144].

Vorbind de rolul educației, autorii manualelor de pedagogie contemporană ne propun să identificăm acțiunile sociale complexe de formare și dezvoltare a personalității individului pentru a se integra activ în viața socială.

Profesorul Virgil Mândăcanu, citându-l pe Immanuel Kant, menționează că educația este activitatea de disciplinare, cultivare, civilizare și moralizare a omului, iar scopul educației este să dezvolte în individ perfecțiunea de care este capabil [5, p. 68].

După opinia cercetătorilor Vladimir Guțu și Ludmila Darii, activitatea individuală, în actualul context academic în care dictonul „a învăța să înveți” e o strategie, reprezintă un instrument și un obiectiv educațional serios. În calitatea sa de instrument educațional, „activitatea individuală poate fi organizată pentru diverse scopuri didactice formative sau informative, respectiv pentru a atinge palele largi de obiective fundamentale și specifice”și, deoarece complexitatea activității individuale este evidentă, ea presupune o profundă implicare cognitivă și afectivă, o reflecție interioară profundă, un comportament de studiu activ și motivat, care determină permanente restructurări cognitive și facilitează crearea unei lucrări absolut noi, originale, eterne [6, p. 59].

Instruirea, în primul rând cea interactivă, promovează activități individuale creative, finalizate cu elaborarea proceselor intelectuale, elaborate de proiecte artistice, îndeplinite la scară conform spațiului arhitectural, scheme și variante de amplasare a scenelor, în cazul unor edificii de cult cum sunt: catedralele, bisericile etc. sau structuri compoziționale, explicații la conceptul proiectului realizat, modele teoretice și practice, comunicări, articole științifice, referate etc.

Pentru a forma un artist muralist/monumentalist în condițiile actuale, studentul care studiază arta monumentală are nevoie, în primul rând, de:

intuiție – în multiple combinații bine determinate, prin crearea unor structuri compoziționale ingenioase;

intelență– artiștii plastici găsesc esențe satisfăcătoare și chipuri generate de *integritate plastică și asociație*, capabile să provoace *imaginații și imagini figurative* din viața reală, în *creații cu adevărat profesionale*, dar și accesibile oamenilor pentru a le trezi înalte trăiri și emoții;

gust estetic educat și bazat pe *perceperea realității și a activităților creative*, ce poate fi considerat ca un produs obținut prin consolidarea facultăților umane;

intercalări și întrepătrunderi în care se observă o reciprocitate coerentă, ținând cont și de *coeficientul de cunoaștere* a lumii, care ajută *acțiunile creative* ale pictorului monumentalist să-și mențină permanent evoluția artistică.

Conform opiniei cercetătorului Ștefan Popenici, școala modernă este direcționată de trei mari scopuri care orientează întreaga activitate:

1. Să se constituie în principala agenție de socializare a tinerilor, de pregătire a noii generații pentru necesitățile manifestate pe plan economic, politic și cultural.

2. Să se transmită cunoștințele și formele de cunoaștere care permit individului să formeze viziuni realiste și raționale asupra lumii.

3. Să se faciliteze procesul de depistare a potențialului individual unic al fiecărui student.

Pentru împlinirea dezideratelor comunității și societății, educația formală caută metode și direcții pentru a asigura schimbarea nivelului ontologic, epistemologic și axiologic [7, p. 66].

Ștefan Popenici este de părerea că educația se află deocamdată sub presiunea utilitarismului superficial care a impus o viziune nediferențiată din punct de vedere calitativ între școli și întreprinderi, judecând elementele culturii didactice prin prisma rezultatelor cuantificabile într-o perioadă scurtă de timp. Această orientare a dus tocmai la o scădere a performanțelor școlii acolo unde a fost acceptată ca paradigmă dominantă. Abordarea pragmatică a educației publice are în vedere criteriile manageriale ale educației, deoarece procesul cere investiții de lungă durată determinate de condiții specifice. Pentru a acorda scopuri și prețuri, este esențial să se ia în vedere că variabilele semnificative sunt în acest caz extrem de complexe. Structurile curriculare profunde a pattern-urilor de acțiune și a interacțiunilor simbolice, precum și congruența mesajului didactic cu mecanismele psihologice specifice determină calitatea produsului finit – identitatea socioculturală a individului uman [7, p. 115].

Funcția generală a educației permanente a personalității, exprimată în mod obiectiv ca răspuns la social, constă în „extinderea învățării de-a lungul vieții”, fiind realizată, implică „reintegrarea culturii cu învățământul” [4, p. 334]. Pentru studenții de la arte, procesul de creație reprezintă o interacțiune a formării profesionale și a procesului de creativitate estetic-artistică, iar produsul de creație – lucrul

finit spiritualizat în material, cu valoare nouă, originală, unică [8].

Dezvoltarea creativității artistice la studenți este un proces complex de formare profesional-artistică, determinat de interacțiunea factorilor principali ai creativității: personalitatea creatoare, procesul de creație și produsul de creație, presupun stabilirea unor legități și principii care o reglementează, a nivelurilor inițiale de dezvoltare a creativității artistice; elaborarea și declanșarea unui sistem de strategii specifice activității de creație plastică monumentală, evaluarea produselor create, a competențelor de creație și ale trăsăturii de creație ale studenților.

Cercetătorul, prof. univ. dr. Sorin Cristea menționează că educația permanentă constituie un răspuns pedagogic la problemele generate de criza civilizației globale, de efectele psihologice negative ale schimbării, de explozia informațională și tehnologică, de dezechilibrul existenței umane, de accentuarea inegalităților sociale, economice, dar și culturale [4, p. 334].

La nivel de personalitate creatoare, factorii principali ai dezvoltării percepției picturii murale sunt aptitudinile specifice – gândire mobilă și profundă, care va ține cont de compozițiile monumentale și proiectarea lor, ca parte integrantă din ansamblul arhitectural, receptarea și imaginația artistică, gândirea artistică originală, capacitatea de creație în domeniu și atitudinile generale și artistice ale studentului, artistului plastic [8]. Studentul trebuie să însușească întreg arsenalul teoretic și practic al picturii murale, arsenal pe care să-l utilizeze cu măiestrie în rezolvarea celor mai dificile probleme în cariera sa de artist profesionist din domeniul artei monumentale.

Schimbarea ființei umane prin educație are loc pe parcursul întregii vieți. Fiind orientată de la om la om, educația este un act universal de comunicare, iar orientarea pozitivă a educației o angajează axiologic, adică educația se face prin valori și pentru valori, însăși ființa umană reprezentând valoarea supremă a educației [2, p. 55].

Formarea profesională psiho-pedagogică a cadrelor didactice în colegii și universități reprezintă doar o provocare pentru o formare și dezvoltare profesională continuă pe parcursul întregii vieți. Postulatul este valabil pentru orice meserie, condiția primordială a existenței umane fiind îmbunătățirea, desăvârșirea propriei sale condiții, deoarece scopul în sine a educației, esența ei este modificarea ființei studentului [2, p. 160].

Reieșind din cele expuse mai sus, dar și pentru a răspunde necesității sociale cu specialiști calificați în domeniul percepției și executării picturii murale, în Republica Moldova, din 2002, în cadrul Facultății de Arte Plastice a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, a fost deschisă secția *Pictura Murală*, pe lângă catedra *Pictura*, unde prin curriculum de specialitate și anume la disciplinele *Tehnologia Pictura Murală* și *Practica Tehnologică*, a fost posibilă studierea atât practică cât și teoretică a tehnicilor și tehnologiilor de executare ale picturii murale, precum și deprinderea modului de folosire a uneltelor, a termenilor și etapelor de executare a unei lucrări murale. Cunoșcând tehnicile și materialele, comportarea lor, apare necesitatea de a înțelege mai profund și mai complex problemele, dar și farmecul artei murale, în contextul relațiilor și interacțiunilor artei murale cu diverse forme artistice plastice și aplicate, fapt care cere o aprofundare a cunoștințelor în vederea formării profesionale practice a artistului muralist, dar și o analiză a raporturilor structurale dintre arta murală și alte domenii ale picturii, desenului, compoziției și artei monumentale, colaborând dinamic cu arhitectura în ideea întrepătrunderii acestor două domenii.

Totodată, putem menționa că persoana care vrea să studieze pictura murală trebuie să aibă mai întâi de toate talent, suflet curat și har de la Cel de Sus, iar educației în formarea unui pictor muralist care să perceapă și să practice pictura murală, îi revine rolul de îndrumare în: sinteza tradiției cu inovația; prosperarea unor noi zone vizual-artistice și a gândirii metafizice, pentru a explora, experimenta și adapta creator posibilitățile plastice, oferite de noile materiale și tehnologii în acord cu tendințele estetice contemporane; a însuși și aplica un limbaj plastic adecvat legilor și principiilor monumentale; a pregăti plasticieni cu cunoștințe atât teoretice cât și practice în domeniul picturii murale, care pot fi realizate prin:

- individualizarea activității subiectului creator și a subiectului consumator;
- dezvoltarea cunoștințelor filosofice, artistice și metafizice, pentru a depăși existența tridimensională (care poate fi transpusă în viața cotidiană prin realizarea picturilor murale, în special, a celor bisericești, pe suprafață bidimensională) și care ne demonstrează capacitatea umană de a exista în dimensiunea a patra, cea spirituală;

- combinarea studiilor profunde din diverse domenii (filosofie, istoria religiilor, dogmatica, istoria creștinismului, teologia, erminia, metafizica, istoria artelor plastice) cu studiile profesionale (desen, pictură, compoziție) și cele specifice picturii murale/monumentale (tehnice și a tehnologiilor de realizare).

Din cele expuse rezultă, că educația în dezvoltarea unei personalități trebuie făcută nu numai prin predare-învățare, ci și prin activități și metodologii specifice de coordonare a studenților în universul, mediul complex artistic, unde este necesar să educăm profesioniști care posedă:

- percepție vizuală dezvoltată;
- înalt potențial creativ;
- cultură bogată;
- intuiție artistică;
- gândire mobilă și profundă, care să țină cont de specificul compozițiilor monumentale și proiectarea lor;

- cunoștințe tehnologice și informaționale;
- capacitatea de a evalua operele create;
- însușiri de a putea sintetiza tradiția și inovația;
- aptitudini de a crea lucrări noi și originale;
- gândire metafizică, pentru a explora, experimenta și adapta posibilitățile plastice;
- abilități de a folosi materialele și tehnologiile în acord cu tendințele estetice contemporane;
- însușiri de a aplica un limbaj plastic adecvat la legile și principiile monumentale;
- iscusința de a aprofunda cunoștințele teoretice și cele practice în domeniul picturii murale;
- priceperea de a dezvolta cunoștințele filosofice, artistice și metafizice, pentru a depăși existența tridimensională, care poate fi transpusă în viața cotidiană prin executarea picturilor murale, în special, a celor bisericești, pe suprafață bidimensională și care ne demonstrează capacitatea umană de a exista în dimensiunea a patra, cea spirituală;

- calitatea de a îmbina cunoștințele de ordin general (filosofice, istorice, teologice, erminice, metafizice etc.) cu cele profesionale (desen, pictură, compoziție) și cele specifice picturii murale/monumentale (tehnice și a tehnologiilor de realizare).

În concluzie, putem menționa că performanțele unui artist plastic, ca și ale oricărei personalități creatoare, depind în mare măsură de educație. Din sistemul educațional ce vizează formarea cât mai competentă a unui artist în domeniul picturii murale nu poate lipsi cunoașterea trecutului artistic universal și național, care și-au lăsat amprenta asupra generației de artiști. De aceea, pentru a cunoaște arta murală, trebuie să posedăm cunoștințe temeinice în toate ramurile de activitate.

Grație educației, tinerii creatori devin disciplinați, cultivați, organizați, sensibili și insistenți în cercetările care îi preocupă. Toate acestea vor contribui la sporirea implicării cognitive și afective, a unui comportament de învățare activ și motivat pentru obținerea unor performanțe noi, originale.

Dezvoltarea personalității studenților ce studiază pictura murală se realizează prin strategii și metodologii bazate pe principiile monumentale. Stabilirea reperelor conceptuale, formularea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor și valorilor perceperii vizuale artistice, stabilirea aspectelor evoluției din punct de vedere psihologic, metodologic și artistic este un deziderat major, care impune cunoașterea organică a coeziunii dintre principiile teoretico-practice și implementarea acestora în experiența de toate zilele.

Referințe bibliografice

1. HUYGHE, R. *Dialog cu vizibilul*. București: Editura Meridiane, 1981.
2. PÂSLARU, V. *Principiul pozitiv al educației*. Chișinău: Civitas, 2003. ISBN 9975-912-08-7.
3. ROBU, M. Noțiunea de „frumos”: concluzii lexicale și consecințe educaționale [online]. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/publicatie/arta/arta%202-3/82-85_Maia_Robu.pdf.
4. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogiei*. Iași: Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1562-9.
5. MÂNDĂCANU, V. *Pedagogia creștin-ortodoxă*. Chișinău: Editura Iulian, 2013. ISBN 978-9975-4162-0-7.
6. GUȚU, V., DARIU, L. Pedagogia învățării individuale în cadru universitar. In: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova*. Ser. Științe ale Educației. 2007, nr. 5. ISSN 1857-2103.
7. POPENICI, Ș. *Pedagogie alternativă: imaginarul educațional*. Iași: Polirom, 2001.
8. ARBUZ-SPATARI, O. *Metodologia dezvoltării creativității artistice la studenți prin studierea și aplicarea elementelor limbajului plastic (în cadrul cursului arta textilă)*. Autoreferat la Teză de doctor în pedagogie. Chișinău: Editura USM, 2011. 29 p.